

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: J. W. Albarda, G. J. van den Broek, L. Doedes, P. L. Dubourcq,
G. D. Jordens, J. F. Ligtenberg, Ch. J. I. M. Welter.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.

De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagnmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.

Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Zijn (n)ooit Dooden opgewekt?

Onder dezen titel is onlangs een werkje verschenen van de hand van Dr. Binneweg.

In dezen tijd van akelig grof materialisme en brutootheid is de verschijning van dit werk van belang. Van veel belang zelfs, omdat er in, ik zal niet zeggen bewezen, maar tot aannemelijk gemaakt wordt het bestaan van een leven na dit. Een leven na dit! Als je eens rondkijkt onder je kennissen hoeveel zijn er dan, die zich er ook maar één oogenblik mee bezighouden, zich er ook maar één oogenblik rekenschap van geven, dat ons leven op zich zelf beschouwd, zonder hoop op iets, dat daarna komen zal, onzin, dwaasheid is.

Dwaasheid is het, te willen leven om het leven zelf, omdat het leven zelf dwaasheid is. En wat nu Zola ook moge beweren in zijn laatste hilogie van het leven om het leven zelf, 't blijven zoo jammerlijke leege woorden, die nooit zullen treffen menschen met warm leven en groote ellende.

Want hoe men 't leven ook opvat, hetzij in deze maatschappij, waar alle uiting van werkelijk leven wordt verstikt door een hoop beperkende begripjes over fatsoen, moraal en dergelijke, hetzij in een toekomstige maatschappij, waar ieder zal kunnen leven geheel naar zijn (beteren!) aard, steeds zal het leeg zijn, leeg en koud.

Want in de tegenwoordige maatschappij bestaat bijna geen leven en al zou het in een toekomstige, betere maatschappij wél bestaan, dan zou het nog een leven in dood zijn, zooals ook dieren en planten leven.

En zoo pijnigt zich dan het arme, arme menschenhart met de schrijnende vraag: waarom het leven is, als nu die enkele jaren van zooveel leed alles uit is, alles! Daarom doet het goed, te midden van de stijgende onverschilligheid en minachting voor alles, wat buiten dit leven staat, iets te vernemen, dat 't ook voor het verstand aannemelijk maakt, te gelooven dat we niet leven zonder oorzaak, zonder gevolgen.

Ik wil niet zeggen, dat dit het doel was van den schrijver maar mij kwam het werk vooral belangrijk voor door hetgeen er in gesproken wordt over een leven na den dood.

Behalve uit een Inleiding en een Besluit bestaat het werkje uit een Vraag en een Antwoord.

De vraag dan:

Das qualvoll uralte Rätsel

Worüber schon manche Häupter gegrübelt

is: Zijn wonderen mogelijk? Die vraag stelt de schrijver in den meer concreten vorm: Zijn ooit wonderen gebeurd? Als type-wonder nam hij aan het opwekken uit den dood en zoo wordt de vraag: Zijn ooit dooden opgewekt?

De schrijver constateert bij alle opwekkingen uit den dood in den Bijbel voorkomend (hij neemt deze als zijnde de meest bekende) het tijdsverloop tusschen dood en opwekking steeds zeer kort was, varieerende tusschen eenige uren en 3 dagen.

Het antwoord nu op de vraag berust op 3 grondslagen:

1°. Het Eisoterisme.

2°. Het Psychisch-Astraal gebied.

3°. De Clairvoyance.

1°. Het Eisoterisme is de geheime leer omtrent het

bovenzinnelijke. Eisoterisme, Eisotherisch komt van het Grieksch eisoo = binnen, en beteekent wat binnen een beperkten kring bekend is en staat tegenover exotherisch (van exoo = buiten) wat aan de menigte daarbuiten bekend is.

Het Eisoterisme nu zegt dat alle groote godsdiensten dezelfde kern, de zelfde ur-waarheden bevatten (Eén goddelijk wezen, zich openbarende als Drieenheid, Timoerti enz. enz.)

Die kennis der souvereine waarheden plantte zich door de eeuwen heen, binnen een beperkten kring, voort. Abraham, Zarathoestra, Gautama, Mozes, Salomo, Plato, Solon, Jezus, Johannes en Paulus waren dragers dier eisotherische kennis.

In de eerste eeuwen bezat ook het Christendom die eisotherische kennis. Maar daar deze voor het gewone volk niet geschikt was gebruikte men de exotherische dogma's om de eisotherische waarheden te verbergen.

Maar in het christendom is de kennis der zuivere grondwaarheden langzamerhand verloren gegaan en is tot ons gebracht langs den weg der talrijke geheime genootschappen.

2°. Het Psychisch-Astraal Gebied.

De mensch bestaat uit 3 deelen: a. de geest, b. het stoffelijk lichaam, c. de ziel. Geest en stof staan bijna diametraal tegenover elkaar, vormen een antithese. Maar daarom kunnen deze beide alleen zich nooit tot één geheel vereenigen. Daarvoor is noodig een tusschenbestandeel en dat is de ziel, die zoowel tot den geest als tot het stoffelijk lichaam behoort. Maar daarom is die ziel ook dubbel gepolariseerd: een pool is de richting van den geest d. i. het psychisch wezen en een pool in de richting van het stoffelijk lichaam, d. i. het astraal lichaam.

Ook de mensch bestaat dus uit een Drieenheid.

De meest omvattende drieenheid is nu het Heelal, parallel met den mensch vergeleken, bestaande uit God (geest), menschheid (ziel), de natuur (stof).

Voor het Heelal zoowel als voor den mensch komen we dus tot een verdeling in 3 gebieden:

1°. Het Geestelijk Gebied.

2°. Het Psychisch-astraal Gebied, (d. i. de ziel met haar 2 polen) ook Astraal Gebied.

3°. Het Stoffelijk Gebied.

In al deze gebieden is de Stof wel dezelfde, maar de graad van dichtheid verschilt. Wij grof-zinnelijke menschen hebben slechts besef van het stoffelijk gebied, omdat we de organen missen om ons met het Astraal gebied in verband te stellen. Door den dood nu, gaat de mensch van het stoffelijk naar het Astraal gebied over. Maar overigens verandert zijn geestelijke en zedelijke aard niet, hij blijft als hij is.

Door de eeuwige wet der causaliteit moeten de oorzaken, die ieder gedurende zijn leven heeft in beweging gebracht na den dood gevolgen uitwerken.

3°. De Clairvoyance nu is het vermogen om te zien wat buiten het bereik van het stoffelijk oog is, het middel om zich met het astraal gebied in verbinding te stellen.

Die Clairvoyance, het astraal zintuig, is in onze ruwe tijden, waarin de menschen leven voor zingenot en geld, door hun wanhopig onnatuurlijk leven, door overmatig alcohol- en vleeschgebruik, bijna geheel verloren gegaan.

De hoogste clairvoyance is die, waarbij zoowel het ziend oog als het gezien voorwerp astraal is.

Een bekend voorbeeld is het zgn. aanmelden van stervenden. Twee elkaar liefhebbende personen zien elkaar terwijl de een op verre afstand ligt te sterven. Maar daarvoor is noodig, dat de stervende zijn astraal lichaam verplaatst en de andere clairvoyant is. Allerlei bekende bijgeloovigheden kunnen in verband met het astraal gebied en de Clairvoyance een diepe beteekenis hebben. Zoo b.v. het bekende afvallen van schilderijen of spiegels als aankondiging van den dood. 't Is zeer goed mogelijk, dat waren wij clairvoyants, wij het astraal lichaam zouden zien, dat die feiten bewerkt.

De Clairvoyance is door een reine, zuivere wijze van leven aan te kweeken en te ontwikkelen.

Maar wie het onzichtbare wil waarnemen moet dan ook beginnen zich geheel te onttrekken aan het zichtbare, het bewustzijn er van verliezen.

De drie genoemde gebieden bestaan niet naast elkaar, doordringen elkaar volledig. Gelijk de ether alle stof, doordringt het astraal gebied het stoffelijk. Elk stoffelijk deeltje is doordrongen van astrale stof en heeft dus zijn astraal evenbeeld.

Zoo heeft dus ook het geheele menschelek lichaam zijn astraal evenbeeld, dat er aan gelijkvormig zijn moet. Dit evenbeeld noemt het Eisoterisme het astraal lichaam van den mensch.

Dit astraal en stoffelijk lichaam zijn bijna onafscheidelijk verbonden. Maar toch kan het astraal lichaam het stoffelijke tijdelijk verlaten, (bij mediums, Somnambules, dubbelgangen) maar blijft met het stoffelijk lichaam verbonden door een magnetischen fluidieken draad. Breekt die draad, dan treedt de dood in.

Volgens beroemde clairvoyanten breekt die draad ongeveer 36 uren nadat de dood officieel is geconstateerd. Die officieelen dood is dus de schijnbare dood (wel te onderscheiden van den schijndood).

Zoolang die magnetische draad niet gebroken is, heeft het lichaam nog receptiviteit van hoogere inwerking is de scheiding nog niet definitief. Breekt die draad, dan is de scheiding definitief, is de werkelijke dood ingetreden.

Schijndood ontstaat daar, waar het astraal lichaam nog niet geheel het stoffelijk lichaam heeft verlaten en er dus in kan terugkeeren, dus een mechanische oorzaak, een schok b.v.

Maar om na den schijnbaren dood, wanneer dus het astraal lichaam het stoffelijk geheel heeft verlaten en er alleen nog maar door een magnetischen draad aan verbonden is, het astraal lichaam weer in het stoffelijk te doen treden, moet een hoogst moeilijke voorwaarde vervuld worden.

Daartoe moet een zeer hoog stand persoon, dus een zeer groote geestelijke kracht, die kracht willen aanwenden om het astraal lichaam van een doode in het stoffelijk te doen terugkeeren.

Die kracht kan men nu niet alleen op anderen toepassen, maar ook op zichzelf. Zoo deed b.v. de Christus.

Hiermede heb ik zeer verkort en daardoor misschien onvolledig en onduidelijk een uittreksel gegeven uit dit zeer belangrijke werk, zonder op allergewichtigste principes, met het eisoterisme in verband staande, te letten.

Ik hoop dat dit klein resumé bij velen de lust zal opwekken met ernst dit werkje te gaan bestudeeren.

QAUM.

Antwoord aan den heer Rutgers.

Dat de Atjehsche studenten U sympathiek waren had ik begrepen, dat U die sympathie bij anderen wildet opwekken ook. Tot zoover is dat een kwestie die ik geheel aan U moet overlaten. Maar waar die sympathie moest worden opgewekt door het geven van onjuiste voorstellingen daar heb ik mij verzet. Ik deed dat door ten eerste aan te toonen dat de Mohammedaansche wetenschap niet zoo hoog staat als uit Uw woorden viel op te maken; en dat een Atjehsche Soutri met het van buiten leeren van uitspraken van autoriteiten kan volstaan. Al zegt U later, dat het dwaas zou zijn, dat die wetenschap zich na een zeker hoogtepunt bereikt te hebben niet verder ontwikkeld heeft dan kan ik niets anders zeggen, dan: Ja mijnheer Rutgers, dat lijkt voor iemand, die haar wezen en geschiedenis niet kent, heel dwaas, maar tot nu toe nemen alle autoriteiten op dit gebied, dat niet alleen aan, doch verklaren

dat ook op zeer bevredigende gronden. Zoo ook Dr. Snouck Hurgronje, hoewel hij juist iemand is, die niettegenstaande dat feit voor den Islam nog een groote toekomst verwacht. Het was misschien niet kwaad als U Uwe zienswijze wat nader uiteenzette; gaf U daarbij een verdediging van Uwe voorstelling, waarin een modern Mohammedaansch geleerde den Koran mag beoordeelen en verklaren, over Uwe opvatting omtrent de religieuze reinheid, die immers zoo bevorderlijk zou zijn aan wat wij zindelijkheid noemen, (n.b. religieuze wasschingen zijn met zand geoorloofd), dan zoudt U ongetwijfeld onder de geleerden een paniek veroorzaken; maar ik raad U aan, ga nooit naar een orthodox Mohammedaansch land. Uw steening als lasteraar van Gods wet was zeker.

Ten 2e toonde ik aan, dat de Atjeher niet zoo belangeloos is als U wel meende voor te stellen. Niettegenstaande Uwe voor Uwe zaak nu inderdaad voorspoedig gelezen citaten, blijf ik daarbij en wilt U het aantal citaten niet uitbreiden, zoo wil ik één Uwer citaten toch wel wat verder lezen, bldz. 25. „Wel zien toch de oelama's in den regel diep neer op de aan den Mammon verkochte bekleeders der dusgenaamde geestelijken ambten, maar voor de genietingen der wereld zijn zij zelf ook niet geheel ongevoelig, en het valt hun niet moeilijk, hun deel daarvan te verwerven,” (het geciteerde gedeelte der zin vond ik belangrijk genoeg om er aan toe te voegen). Laat ik U ook even mededeelen dat geestelijk persoon en iemand, die een geestelijk ambt bekleedt, niet hetzelfde is, dat het in Atjeh juist de geestelijke personen zonder ambt zijn, welke een invloedrijke positie hebben, eene positie die dus zeer gezocht is. Waar ik citeerde dat voor een leubè, als een der geringste van de geestelijke personen zoo'n bijgeloovigen eerbied wordt gekoesterd, daar spreekt het van zelf dat dit voor een oelama in nog hoogere mate het geval is. Maar U leest daarover heen, à la guerre comme à la guerre. Voor anderen zal het duidelijk zijn dat „de mensch (homo sapiens) Bosch zoowel als de aanstaande geleerde”, (dank U voor zoo'n diploma) het hier bij het rechte eind hadden.

Ik noemde het werk van Dr. Snouck Hurgronje nog zoo'n ongelukkigen greep niet: door Uw geschrift ben ik genoodzaakt mij nader te verklaren. Ik meende dan, dat waar U zonder eenige voorstudie over Indië en den Islam begint te lezen, Uw grijpen in de uitgebreide litteratuur, (want voor meer dan grijpen hield ik het niet), niet ongelukkig was. Het is mij dan ook een genoegen het toch een enkele maal met U eens te kunnen zijn en haal ik daarom aan: „Behalve de wetenschappelijke waarde, waarde, waarover iedereen het, geloof ik, eens is, heeft het boek deze bijzondere bekoorlijkheid, dat er eene buitengewone waardeering, een buitengewoon gevoel uitspreekt. Dr. Snouck Hurgronje heeft niet alleen de Atjehers bestudeerd, hij heeft hun leven meegeleefd.” De tirade over mijn gebrek aan gevoel had dus achterwege kunnen blijven. Bovendien waarachtig gevoel zal pas door voorstellingen ontstaan.

Nu nog iets. Ik ben zeer hulpvaardig voor U geweest; ik heb U betere lezingen aan de hand gedaan, ik heb U zelfs voor steening gewaarschuwd, maar van mijn plan om U verder te beantwoorden en van mijn aanbod om U verder in te lichten zie ik af, ik moet dit jaar een examen doen, en zóóveel extra-uren aan een onwillig leerling te besteden, neen! dat kan er werkelijk niet bij komen.

W. D. BOSCH.

De lust ontbreekt mij om 's Heeren Bosch draaijerijen nader uit te pluizen. Mij dunkt, ook voor den oppervlakkigen lezer zijn ze doorzichtig genoeg. Terloops wijs ik alleen even op de meest brutale bewering, als zou ik hoog opgegeven hebben van de zindelijkheid der Atjehers, terwijl ik juist herhaaldelijk spreek over hunne onzindelijkheid, die zelfs aanleiding zou zijn tot huidziekten!

Dat de mij door den Heer Bosch in den mond gelegde woorden tot de gewenschte steening zouden leiden, is bovendien geheel in strijd met de bekende gastvrijheid der Atjehers, die zich ook over ongelooovigen uitstrekt. Met gastvrijheid van een land bedoel ik hier niet, het Europeesche begrip, dat je overal vrij bent van honger om te komen, en zelfs dat nog niet volkomen, neen, in Atjeh wordt een vreemdeling met de oude Germaansche gastvrijheid ontvangen.

Wat mij evenwel in den heer Bosch het meest tegen staat, is niet zijn arogante toon, die a priori reeds afwezig-

heid van argumenten doet vermoeden; het is het feit dat deze persoon geroepen is later over Indië te regeeren. Nog enkele maanden misschien en hij is rijp om rechter te zijn over menschen van wier gemoedsleven hij niet het minste begrip heeft. Want of nu zijn gevoel voldoende blijkt uit het citeeren van mijn indruk van zeker boek dat men ik toch te mogen betwijfelen.

S. J. RUTGERS.

De Redactie, deze quaestie van beide kanten meer dan voldoende besproken achtende, sluit hierbij de debatten.

„Vrije Studie” op Dinsdag 14 November 1899.

Ziezoo! daar hebben wij nu weer eens een ouderwetsch lesje gehad in de „bon sens, bon ton” enz. enz. 't Is fraai hoor! Eerst een speech van den president, welke hem, op 't eindexamen burgerschool uitgesproken, zeker een 10 zou hebben bezorgd voor zijn Fransch, en welke mij haast verlegen maakt, dat ik hier dit verslag in ons zoo weinig presteerend Hollandsch schrijf. Jammer alleen dat men niet beter afgesproken had, want terwijl de president zich haastte de dames 't woord te geven, lieten zij toch een geruimen tijd op zich wachten!

Madame Thenard begon. Zij was dik en groot met smaak gekleed, erg glimlacherig en acteerde goed. Overigens voelde zij zich blijkbaar wel thuis op de planken. Haar stem had veel overeenkomst met het geluid van scheurend katoen.

Eerst had zij 't er over dat sommige woorden verouderden en verdwenen en andere woorden opkwamen; zoo verdween „ennuyer” en kwam „embêter” er voor in de plaats. Van pedaler en pedlage had men vroeger geen begrip. „Belle dame” vervangt sinds 1830 „chère dame”; van hier huppelde ze met haar luchtig Fransch naar „elle n'est pas malle” om van daar over te springen op de toon van het gesprek.

Deze nam blijkbaar in haar oogen een treurige wending: Men zeide dikwijls oui! oui! ten teeken, dat men niets verstaan had. En van hier wipte zij weer naar eenige malle woorden als „les épongestes” waarvan de couranten zich zoo dikwijls bedienen. „On m'a rasé” = men heeft mij verveeld: Elle est de la ligne, beteekent zij is dat.

Dit alles werd verhaald met zulk een gezwier en gekrul van zinnen en handen en glimlachjes, dat men onwillekeurig lachen moest om de handigheid waarmee dat geschiedde.

Dan had zij het weer er over, dat er zoo weinig gelezen werd in Frankrijk en zij schreef dit toe aan de sport!! Men was volgens haar vermoeid en na het vermoeiende sportleven sliep de geest 's avonds in, niet meer in staat om een aangename „conversation” op touw te zetten. „La conversation s'arrête, on cause de rien du tout; on se regarde” zeide zij. En dat alles heeft nu de sport op haar geweten!! Men had geen aangenaam gesprek meer. Men bedacht niet genoeg dat ook de conversatie een sport is; maar zeide eenvoudig, „il est rasant, embêtant etc.” Over het grootste kunstwerk, waarop de kunstenaar misschien jarenlang had gewerkt was de kritiek slechts: „C'est infecte”. Zij vond dat „Une infamie”. Men kan daarover toch wel iets meer zeggen! Immers de „bon ton” was „suptile, difficile, simple, agréable, pas raide.”

Haar luchtig gesprek liep nu naar de „façon dont vous parlez, qui fait vous obéir.” Zij beweerde daarbij dat twee stuivers met een glimlach aangeboden liever worden aangenomen dan drie stuivers zonder dien glimlach! Dan weer fladderde zij naar de Goncourt, die timide was en Alphonse Daudet, die altijd zijn zakdoek moest halen als hij in gezelschap kwam. En dat zijn nog wel zulke groote mannen!

Daarna werden de verschillende groeten er geestig bij gehaald. Geestig zeg ik, en dat was 't ook; maar alleen weer door dat gewirwar van handeling en dat woordenspeel. De uitkomst was dat de fransche groet wel goed was en de spaansche ook en dat de Italiaan graag groette en dat de Engelsche groet niet in de smaak behoort te vallen. Eindelijk kwam nu de moraal en dat was: zich gedragen volgens de „bon sens” en „de la ligne” wezen. Dus niet zeggen „vous m'embêtez”, ruw en grof, hetwelk

iemand uit zijn doen brengt; maar „M... onsi... eur: vous m' en... nuyez” en dat alles op een aanstellerige manier met draaiende duimen en zoetsappige glimlachjes.

„Ziezoo” zeg ik nog eens, is dat nu niet een duchtig lesje voor ons? Ik geloof het wel! Wel ja nietwaar? Als ik over een schilderij geen andere meening heb dan: „C'est infecte” dan moet ik er maar een edel gezwier van woorden bij bedenken om toch vooral „agréable” of „de la ligne” te wezen? Ziedaar nog eens haar moraal. En wat zegt gij nu van een dergelijk theekransjes geklets, zulk gekawauw? Maar wat doen wij met die onzin! Want is 't geen groote nonsens iemand, die niets te zeggen heeft toch iets te laten zeggen. 't Is 't zelfde als of ik iemand die drie cent op zak heeft met alle geweld mij zes cent wil laten voortellen. Dat gaat ook als 't moet; denk maar eens aan het verhaaltje van de filosofische eieren! En dat is ook wel eens aardig om 't zoo eens te hooren; maar dat kan toch geen ernstig streven mogen zijn van eenig denkend mensch ter wereld. Dat een comédiant, die van het comédiespelen haar levensdoel maakt ons hetzelfde in 't dagelijksch leven aanprijst, wel, dat begrijp ik; maar laten wij er dan ook verder geen waarde aan hechten.

Welk een onwaar gedoe, wat een gezwets en gezamel zou dat geven. Verbeeldt u, ik zou moeten spreken waar ik niets te zeggen had. En dat niet alleen; maar ik zou moeten glimlachen en lief doen als ik slechts twee stuivers aan een armen kerel kon geven in plaats van drie; hij neemt die twee immers dan nog liever van mij aan dan de drie. Nu ik weet 't niet; maar ik geloof dat in zoo ver de hollandsche proletariër heel wat meer bij de pinken is dan de fransche. Van degeen die hem drie stuivers gaf, zou hij al heel spoedig willen zeggen: „Die meent 't zoo kwaad niet! En van degeen, die hem er twee gaf: „ik wou dat hij maar wat minder lachte en wat meer gaf”.

Of mevrouw Thenard zich nu al tracht wijs te maken dat de „bon ton” voor u doet gehoorzamen, daar hebben wij niet veel aan. Ik voor mij heb trouwens dikwijls zien gehoorzamen voor woorden die in 't geheel niet in de „bon ton” waren, terwijl woorden in den „bon ton” eenvoudig werden genegeerd.

En zou mevrouw Thenard bij nader inzien 't zelf ook maar niet beter vinden om tegen iemand, die haar verveelt eenvoudig te zeggen: „Eh bien! vous m'embêtez” in plaats van met een preutsch glimlachje dat vervelende „monsieur vous m'ennuyez un peu!”

Wat drommel als iemand mij erg verveelt en hij zich bijgevolg indringt, is 't dunkt mij 't beste om hem dat maar eens waar en open te doen gevoelen in plaats van er angstvallig aan te friemelen en te peuteren. Nog eens Mevrouw, wat doen wij met die onzin!

„L'amour prileux” was een vervelend ding; maar wel aardig voorgedragen door mademoiselle Le Page, een echte française, die zeer goed acteerde.

„En valsant” was moppig. De geschiedenis van een meisje, dat voor 't eerst walst.

„Mari et femme” door mevrouw Thenard was mijns inziens weer een idioot gedaas. Hoogstens zou men het een niet onaardig samenstel van vliegende blätter moppen, op eenigszins guitige wijze voorgedragen, kunnen noemen.

„Chez le marchand” een voordracht (door Mme Thenard) waarbij een arm schepsel op vrij handige manier besjoecheld wordt door een winkelier, die haar dan op den koop toe nog toevoegt: „vous êtes bien servie.”

Het comediestukje: „le Léopard” was een leuk ding, vooral wat actie betreft, beiden waren hierin geloof ik wel op zijn voordeeligst.

Eindelijk kregen wij nog een grap van een student, die nu eenmaal vacantie moest houden en welke terwijl hij veel had uitgegeven toch niet veel plezier had gehad. En nu hoop ik dat wij in 't vervolg van „Vrije Studie” eens een beetje zwaarder kost te slikken krijgen, 't was dit keer wel wat erg licht. G. D. J.

De heer De Boer op Debating.

Stellingen in 't vorige nummer vermeld.

Na de gewone inleiding van den Voorzitter kreeg de heer De Boer 't woord.

De heer De Boer dan begon te zeggen dat hij 't zijn goed recht meende om de aandacht te vragen voor 't landbouw-vraagstuk, vooral daarom omdat hij meende dat de meesten gedegoùteerd waren van de tegenwoordige wijze van behandeling. In den laatsten tijd toch heeft een soort boerenaristocratie zich opgeworpen als een agrarische partij. En dit is noodlottig. Deze partij immers stelt de vraag: hoe kan ik den beoefenaar van den landbouw voordeel brengen? Zij letten meer op dat voordeel, dat toch in den zak van den grondeigenaar komt, dan op de sociale rechtvaardigheid, zij willen protectie die alleen hunne klasse zou bevoordeelen. En nu is 't zonderling dat men aan die boerenaristocratie opdraagt de behartiging der landbouwbelangen, dat men hun raad vraagt ook over de positie van den boer. Nooit zou men den grootindustrieelen de belangen der arbeiders opdragen, maar hier doet men iets analoogs. Dit komt omdat er twee vragen gesteld moeten worden en wel:

Hoe krijgt men ontwikkeling van 't bedrijf?

Hoe krijgt men verbetering van de positie der landbouwers?

En nu is de beantwoording der eerste vraag de zaak der landbouwspecialiteiten. De tweede de zaak van allen, die voor verbetering van economische verhoudingen strijden en zeker niet alleen van landbouwspecialiteiten, die bovendien 't gewicht der tweede vraag ontkennen. Zeker is dit in hun voordeel. Elke verandering in de gebruiksvoorwaarden toch zou geschieden ten nadeele der grondeigenaren.

De verhouding van grond en eigenaren is in de laatste 50 jaar gewijzigd. Die verhouding nu bepaalt 't loon, den toestand van den boer. En daar in die 50 jaar aan 't burgerlijk recht niets veranderd is, is 't duidelijk dat er een verkeerde verhouding ontstaan is. 't Groot-kapitaal heeft zich tusschen grond en eigenaar geplaatst, deels is 't land geaneexeerd, deels is 't land onder de suzeriniteit van 't groot kapitaal gekomen door de hypotheeken. Wel was vroeger ook een deel onder grooteigenaar, maar die stelde zich in contact met de boeren; toen was 't niet alleen een financieele overeenkomst die hen bond, nu is 't geheel en al geworden een commercieele verhouding. De wet van vraag en aanbod regeert hier zeer sterk door 't monopolistisch karakter.

De invloed op de plattelandsbevolking nu is zeer groot en zeer ongunstig en nog 't minst op financieel gebied.

De boer krijgt een vrij constant arbeidersloon en is niet rijker op kleigrond dan op zandgrond. In 't vooruitzicht van rijzing der producten rijst de prijs van den grond, bij daling daalt ze. De boer is een arbeider geworden in dienst van den grooteigenaar en zijn loon is laag, te laag zelfs.

De boer wordt gedrukt, de arbeider van hem afhankelijk, nog meer.

De onzekerheid van 't gebruik is een veel grooter nadeel nog. De boer weet niet of hij zelf maaien zal waar hij gezaaid heeft. Hij weet wel dat elke verbetering die hij aanbrengt de pacht zal doen stijgen en de liefde de energie die hij heeft zal hij niet aanwenden. Wat helpt het? De bezielende gedachte dat hij en zijn nakomelingen voordeelen er van zullen hebben is niet aanwezig. Daarom achteruitgang, die zich ook in 't product doet voelen.

De plattelandsbevolking, 't cement, de ruggegraat der samenleving, houdt het langst de raseigenschappen, die een volk 't sterkst maken (zie Zuid-Afrika). Deze eigenschappen, te verklaren uit liefde voor den grond, gaan verloren als de liefde voor den grond verloren gaat.

De opbrengst van 't land wordt dus door de commercieele verhouding tot een zeer laag peil gedrukt, de levensbron van 't volk vloeit langzaam, de goede eigenschappen gaan verloren.

En nu moeten er tegen dit ernstig economisch en sociaal verschijnsel middelen gevonden worden.

Onder invloed der agrariërs heeft de staat zich met den landbouw bemoeit. Er is een commissie voor den landbouw in 't leven geroepen, een directeur is verbonden aan 't ministerie. De staat geeft gelden uit (te veel misschien) voor landbouwonderwijs, voor bestrijding van ziekten, voor 't vinden van buitenlandse afzetmarkten. Dit alles echter komt het bedrijf ten goede, niet de positie van den landbouwer. De huur en de koopprijs worden hooger door die verbeteringen ten voordeele van den grondeigenaar.

De staat moet zich bemoeien met de verbetering van de positie der landbouwers. Spr. heeft bij de vorige begrooing er op gewezen. Toen is er subsidie gegeven aan boerenleenbanken, maar dit is niet de goede richting, dan komen er nog meer menschen die 't land willen huren en

er komt sterker concurrentie, die voor den landbouwer niet goed is.

De gedachte aan een universeel middel zal men wel moeten opgeven.

Een aanval op 't pachtstelsel, de verandering der grondbezitsvormen moet men opgeven wanneer er geen drang van onder af, uit het volk is. De strijd moet dus met kleine maatregelen gestreden worden. Wanneer men nu meent dat grond geen handelsartikel is — en Spr. heeft gezegd dat het handelen in grond in een dichtbevolkt land gelijk gesteld zou worden volgens latere rechtsbegrippen misschien met het speculeeren in levensmiddelen in een belegerde stad, — dan moet men 't er op toeleggen dat er komt eigen bezit en wel geleidelijk. Door indirecte middelen moet men er toe komen, bijv. door een progressieve grondbelasting d. i. een belasting waarbij boven een zeker getal de belasting hooger wordt. 't Kleinbezit moet staande gehouden worden tegen 't grootbezit. Door een jammer genoeg verworpen ontwerp van Van Houten zou dit bereikt zijn voor een deel. Dit wilde nl. aan de uitwonenden meer belasting laten betalen dan aan de inwonenden. Verder door uitbreiding van 't onteigeningsrecht. Dan zou men een krachtig middel hebben om grond aan de arbeiders te geven, wat nu omdat de grooteigenaars kleine-stukken-verkopen-of-verhuren onsoliede en slecht voor den grond vinden, vrij wel onmogelijk is. Kleine stukken zijn duurder naar evenredigheid dan groote.

Wijziging in 't pachtstelsel is volgens spr. verkeerd. Wijziging zou 't recht der grondeigenaars aantasten en dus toch onmogelijk zijn zoolang de drang van onder niet sterker was. 't Pachtstelsel bestaat juist door wat de kwalen er van zijn. Wel kan men pachtcommissies aanstellen, die als 't ware als arbitres optreden en de rentmeesters met hun onzaligen invloed vervangen. Wanneer de grondeigenaren 't goede willen zijn de pachtcommissies wel goed, ze kunnen echter geen wetten stellen.

Gebruiks zekerheid te verschaffen moet 't doel van alle maatregelen zijn en dan ook bescherming van de arbeiders. Want waar de agrariërs vragen verbeteringen voor de boeren, daar zijn zeker ook verbeteringen voor de van hen afhankelijken noodig.

De boerenstand zelf beschouwt zich als werkgever, niet als arbeiders van 't groot kapitaal. Hierin is de reden gelegen van de tegenstand der boeren zelf tegen den aanval op de grondbezitsvormen.

Daar de arbeiders en kleine boeren zich niet organiseeren is er te lang te weinig aandacht voor dezen stand geweest. Gaat een industrie te gronde, dan merkt men 't wel. Is de boerenstand uitgemergeld dan drukt dat op de huren en dus een kleine genezing vindt deze kwaal in zichzelf.

De politieke partijen hebben wel op hun program gezet verbetering van 't pachtcontract, maar dat is onbestemd en nu onmogelijk.

Door sociaal-democraten en land-nationalisators wordt wel aangevallen, maar zij hebben geen aanknoopingspunt met het heden. In den vorm van afschaffing van 't privaat bezit en landnationalisatie geeft het voorloopig niets. De praktische politiek eischt overgangsvormen. De grondbezitsvormen moeten in overeenstemming gebracht worden met de maatschappelijke toestanden. De sociaal-democraten gaan dan ook al overneigen tot praktische maatregelen. En deze moeten er zijn als overgangsvormen.

De eerste debater was Albarda.

Behalve eenige redactiewijzigingen had hij op de stellingen zelf niets aan te merken. Hij was van oordeel dat de eerste stelling niet juist uitdrukte wat de heer De Boer wilde. De wettelijke bepalingen beheerschen den toestand niet. De toestand groeit. Hij wilde dus lezen voor 't laatste gedeelte der eerste stelling: „...in hooge mate gewijzigd, desniettegenstaande zijn de wettelijke bepalingen, deze verhoudingen betreffende, niet met deze toestanden in overeenstemming gebracht”. En voor de tweede stelling: „Dit gebrek aan overeenstemming is een belemmering enz.”

Had Spr. dus niets op den geest aan te merken wel op de onvolledigheid. De inleider had gezegd, dat te veel aan de agrariërs overgelaten werd de oplossing van het landbouwvraagstuk, maar niet gezegd aan wie 't dan wel moest opgedragen worden. Daarom hebben Loke en Spr. twee stellingen toegevoegd:

VII

Zij, die willen medewerken aan het tot stand brengen der wetswijzigingen in de vorige stellingen bedoeld, moeten

(Vervolg zie Bijvoegsel.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van DONDERDAG 16 NOVEMBER 1899.

dus in de eerste plaats er voor ijveren dat de oplossing van het vraagstuk aan anderen dan de genoemde landbouwkundigen worde opgedragen, te weten aan de vertegenwoordigers der belanghebbenden ter anderer zijde: landarbeiders, kleine boeren, kleine pachters.

VIII

Eerst wanneer de landarbeiders, kleine boeren en kleine pachters begrijpen dat hunne belangen in strijd zijn met die der landbouwkundigen voornoemd, wanneer zij door ontwikkeling en organisatie een macht zijn geworden, en het algemeen kiesrecht hen in staat stelt zelve invloed uit te oefenen op de samenstelling der regeeringslichamen, eerst dan zullen hunne belangen voldoende kunnen worden behartigd door eigen vertegenwoordigers.

Volgens spr. moet dit ook 't idee van den inleider zijn, in zijn kamerrede en ook hier sprak hij er van dat niet aan groot-industrieelen de zorg voor arbeidersbelangen kan worden overgelaten. De bezittende klasse is incompetent tot regelen; maar dan moeten de economisch zwakken 't zelf doen. De heer De Boer erkent den klassenstrijd. Bij de boeren is geen meewerking, geen drang tot verbetering, maar dit ligt aan 't niet georganiseerd zijn. En wanneer de arbeiders niets eischen geven de burgerlijke partijen niets. Dan eerst zullen de burgerpartijen verbeteringen op 't program zetten als de boeren bewust geworden zijn. Om mee te werken tot de verbetering zal men dus moeten nemen deze middelen, het bewust helpen worden der landarbeiders; dus propaganda op 't platteland en uitbreiding van 't kiesrecht tot algemeen kiesrecht. De kieswet is fout. Lassalle heeft de grondwet genoemd eene afspiegeling van de machtsverhouding der verschillende maatschappelijke groepen in den staat. Die machtsverhouding is sedert het tot stand komen van art. 80 der grondwet zeer gewijzigd. De partij van den arbeid is een macht geworden waarmee men rekening moet houden. Die nieuwe machtsverhouding moet door eene herziening van de grondwet op 't punt van 't kiesrecht-beginsel worden gecodificeerd. En dan volgt dus een uitbreiding van het kiesrecht. Deze zal door de industrie-arbeiders worden tot stand gebracht. Maar ook het landbouw-proletariaat zal er van profiteren. Misschien zullen bij algemeen kiesrecht eerst de landarbeiders tegen hun belangen werken maar langzaam aan zullen ze hun belang inzien en als tegenwicht tegen de agrariërs zullen arbeiders-vertegenwoordigers komen. Dan is de fout opgeheven. De burgerlijke partijen zullen dan zeker ook moeten meewerken aan verbeteringen. De heer De Boer heeft dan ook voor algemeen kiesrecht gestemd, maar waarom was hij dan tegen Van Kol's amendement op de ongevallenwet waar 't een verbetering gold?

Er moet geen beroep worden gedaan op de welwillendheid der burgerlijke partijen, maar men moet den boer op!

De heer De Ruijter de Wildt wil eenige vragen stellen en wel waarom vindt de inleider niet de juiste weg tot verbetering: proefvelden, onderwijs enz.? Uit overlevering bebouwt de boer zijn land. Komt er dus beter onderwijs dan zal deze fout weggenomen worden.

Th. van der Waerden. De maatregelen door de agrariërs genomen of voorgesteld zoogenaamd ter verbetering der landbouwtoestanden zijn terug te brengen tot grootheden van zuiver technische orde. De heer De Boer stelt zich tegenover de agrariërs, echter wil hij zich niet scharen in 't gelid der sociaal-demokraten. De meening is wijd verspreid dat de socialistische theoriën schipbreuk lijden op het landbouw-vraagstuk. Oogenschijnlijk is dat ook zoo. Maar bij nader inzien is de ontwikkeling in het landbouw-bedrijf niet in strijd met de beschouwingen der sociaal-demokraten. Want al is er een neiging naar klein-bedrijf, niet naar klein-bezit: de tendenz is dezelfde als in de industrie.

Ook de klassenstrijd, die in den landbouw een ander aspect heeft, is inderdaad daar aanwezig. De heer De Boer ziet die klassenstrijd, het blijkt uit zijn woorden in de Tweede Kamer, en ook uit stelling VI; maar hij wil het zichzelf en anderen niet bekennen.

Had de heer De Boer zich ook meer op industrieel gebied bewogen dan is Spr. er van overtuigd, dat hij daar

zijn radicalen dood zou zijn gestorven, gevolgd door zijn socialistische wedergeboorte!

De ontwikkeling der maatschappij in de industrie zal grooten invloed uitoefenen op de ontwikkeling in den landbouw. Beide ontwikkelingen, onderdeelen van eenzelfde proces, zullen leiden tot een maatschappij, waarin alle productiemiddelen in handen der gemeenschap zullen zijn.

V. d. Tak die beginneling is begrijpt de 6e stelling niet. Hierin wordt volgens hem de landbouwkundige niet genoeg als deskundige gehandhaafd.

Hij acht daarentegen de kleine boer onrijp om zelf het roer in handen te nemen.

Bovendien vindt hij het sleurmenschen die nu een keer niet veranderen willen omdat zij het zoo gewoon zijn. En waar hun de geldnood zou hinderen houdt hij hun credietverenigingen voor. Hij wenscht: een ontwikkelder boerenstand. Hij acht de boerenstand op 't oogenblik nog te onrijp.

Van Hennekeler wil de aandacht ook eens over brengen op meer algemeene zaken. Volgens hem kan het de aanbeveling der volksvertegenwoordiging niet zijn om éézijdig te worden voorgelicht. Hij gelooft dan ook niet 't recht van een specialiteit-landbouwkundige om éézijdig te zijn en gelooft zelfs niet dat zij het per sé zijn. Immers dat is van belang, want daardoor komt men er toe om de specialiteiten te veroordeelen. Evenmin kan hij de kleine boeren, alleen om dat zij belanghebbenden zijn, beschouwen als de ware regelaars.

Verder vraagt hij het verschil van opportunistische en practische politiek, wanneer er geen sprake is van beginsel verloocheenen.

Jan v. d. Waerden stelt eenige redactie-wijzigingen voor, omdat hij meent daardoor het best voor éézijdigheid te waken.

Loke is den heer de Boer dankbaar omdat hij zoo zuiver de socialistische critiek heeft toegepast. De landbouw wordt wel eens genoemd de zwakke zijde van het socialisme. De Boer is echter door eigenervaring tot socialistische conclusiën gekomen.

De socialisten maken nu echter wat meer propaganda door de afschaffing van privaat bezit op den voorgrond te stellen. Zij plegen hier door geen opportunistische politiek. Verder vond L. dat het hebben van ornamenten op hun programma, zooals de Boer beweert, zijn goede zijde heeft.

Onze tegenwoordige arbeidersbeweging zal niet verlopen, juist omdat zij ornamenten heeft.

Hij beweert niet dat de bourgeoispartij geen goede elementen zou hebben; maar dit zijn niet de woordvoerders.

Wat betreft het bekwaam maken van boeren voor hun taak, zegt hij dat de voordeelen die dit afwerpt alleen ten goede komen aan de bezittende klasse. Het zoeken van nieuwe arbeidsmachten levert ook alleen voordeel op voor de bezitters. Dit zijn geneesmiddelen welke het proletariaat niet helpen.

Volgens hem kunnen de industrie-arbeiders de landarbeiders helpen. Dit zal niet een goedigheid van hen zijn; maar zij zullen begrijpen dat zij de landarbeiders noodig hebben.

Dit is reeds in onze kamer waargenomen, waar Van Kol, Troelstra en Schaper juist hebben mede gewerkt om de ongevallenwet op landbouwers toe te passen.

Verder wil hij dat De Boer propaganda-speeches zal houden. Hierdoor immers zou ook bij de landarbeiders vanzelf organisatie worden gebracht!

s'Jacob heeft afgeleid uit de inleiding dat de grondeigenaar ook onder slechte jaren lijdt. Hij heeft zichzelf wel eens afgevraagd of 't niet mogelijk zou zijn dat de pacht het 10e deel van de opbrengst kan zijn. Spreker meent immers dat de kwestie waarom De Boer hier sprak is: de slechte toestand van de landarbeiders. Hij gelooft dat door zijn middel toch veel ter verbetering zou worden bijgedragen en vraagt inlichting.

De heer De Boer bracht in zijn repliek een hulde aan de welwillende bestrijding, hulde aan de belangstelling die hier in de groote quaesties getoond werd, wat hem hoop gaf voor de toekomst.

Hij begint de heer s' Jacob op zijn vraag te antwoorden.

't Pachtstelsel is niet te verbeteren. Hij toont aan dat het onmogelijkheid is stijging van waarde in product ten voordeele te brengen van den boer. Deze komt dan bij den eigenaar. Participatie doet de vrije beschikking van den grond vervallen en tast dus 't wezen aan van wat juist de grondeigenaar wil nl. de grond als een effect beschouwen.

Onder de sprekers zijn agrariërs geweest: Van der Tak en R. de Wildt. Zij verweten de boeren conservatisme en onontwikkeld zijn. Maar dat is niet zoo, vergelijk ze met andere. Ook is er latente energie genoeg, maar wat helpen energie en ontwikkeling als alle voordeelen toch voor den grondeigenaar zijn. Gebruiks zekerheid is er niet en dan is er geen energie mogelijk. Ook 't gebrek aan bedrijfskapitaal is drukkend.

Men heeft aan de boeren weelde verweten maar dit is niet gemotiveerd. Bij hun werk behoort een laag levenspeil, worden ze meer ontwikkeld dan willen hun kinderen andere betrekkingen hebben en de lust voor 't bedrijf gaat weg. Landbouwcrediet geeft dan ook niets. Als er kapitaal komt is 't eind er van toch in den zak van den grondeigenaar, door concurrentie of door 't aanbrengen van verbeteringen.

Aan Hennekeler wil spr. antwoorden dat voor landbouwtechniek specialiteiten zijn aangewezen, maar in de wetgeving wil spr. geen specialiteiten. Die sturen den boel in de war en zijn 't nooit eens.

Als tegenwicht der landbouwspecialiteiten zou hij gaarne arbeiders zien. En dus beste is regeling zoodat de zaak van twee kanten wordt gezien. Dus door uitbreiding van kiesrecht.

Aan de socialisten onder de sprekers zegt de inleider dat zeker de sociaal-democraten aandurven de consequentie van 't opnemen van den zin over 't landbouwvraagstuk in hun program. De radicalen hellen niet over tot de socialisten maar zeker zijn de socialisten eenigszins genaderd tot de radicalen uit praktische politiek. En hun program heeft wanneer zij spreken van afschaffing van privaat bezit geen vat op de arbeiders. Daarom is 't zeer juist wanneer ze eenige overgangsvormen willen.

De sociaal-democraten zeggen dat 't klein bezit niet in overeenstemming is met organische structuur. Echter weer is hier de vraag of 't bezit eigen of niet is. Zal degene die verbeteringen aanbrengt er zelf vruchten van plukken, dat is de groote quaestie? Over zijn stemmen tegen Van Kol's amendement deelt hij mede dat hij liever verkreeg wat er te verkrijgen was, dat de wet van te groote betekenis was en te moeilijk van regeling om nu 't tot stand komen er van tegen te houden. Verder meende hij dat de verzekering van den landbouwer tegen ongevallen geen uur later zou tot komen door den val van 't amendement. Later heeft hij gestemd voor een motie die speciaal tegen ongevallen door krachtwerktuigen verzekerde, dit nu was anders en meer in overeenstemming met industrie-ongevallen.

Aan Albarda, die den boer op wilde, riep hij toe: vergeet de salons niet. Boeren zijn conservatief. Daarom moet niet alleen bij boeren maar ook in de salons gepropagandeerd worden.

Tegen den naam klassenstrijd is spr. omdat het hem stuit te moeten denken dat de plaats van ieder mensch bepaald wordt door zijn eigen belang.

Hij kan, als toegevoegd wordt de wijziging van Jan van der Waerden („ook van anderen" enz.), wel met de nieuwe stellingen meegaan.

De Ruyter de Wildt spreekt nogmaals van landbouwonderwijs en verbetering van de wijze van bebouwen.

Albarda merkt op dat de heer De Boer de stellingen van Loke en hem eigenlijk niet heeft bestreden. Hij wenscht in de eerste van hunne stellingen te lezen „ook aan anderen dan de genoemde landbouwkundigen" maar spr. komt dit onnoodig voor. Den landbouwkundigen is het reeds opgedragen, de stelling drukt uit de wenschelijkheid dat het anderen worde opgedragen.

De heer De Boer heeft gezegd dat men de propaganda in de salons niet mocht vergeten. Neen zegt spr., vergeten niet, maar men moet allereerst de boeren-proletariërs zelve bewust maken. In zijn snipperuurtjes denke men dan desverkiezende ook aan de salons. De plattelandsbevolking is zoo conservatief zegt de heer De Boer. Reden te meer om haar danig te bewerken!

En waar de inleider heeft gezegd dat de soc. demokr. neiging vertoonen om te naderen tot de radicalen, daar vraagt spr. of hij ooit gezien heeft dat de S. D. de kloof oversprongen die hen van de radicalen scheidt: de socialisatie der productiemiddelen? Natuurlijk werkt de arbei-

derspartij wel met anderen, en dus ook met radicalen samen, waar voordeel voor arbeiders te behalen is.

Wat betreft de ongevallen wet. Staande voor de keuze om of het ministerie wat zwaar met werk te belasten, of 400,000 landarbeiders onverzorgd te laten, meende spr. de keus niet moeilijk. Maar waar de heer De Boer meent dat de verzekering voor landarbeiders door 't vallen van 't amendement niet is vertraagd, is hij natuurlijk volkomen gerechtvaardigd.

De andere debaters Van der Tak en De Ruyter de Wildt rekent ook Albarda, evenals de heer De Boer, tot de volbloed agrariërs. Beiden letten slechts op de productie en niet op de distributie. En juist van de verdeling van 't product is hier sprake. Van der Tak noemt zich een beginneling, spr. zegt tot hem: gij zijt nog nooit begonnen! want gij begrijpt niet eens waarom het hier gaat. De Ruyter de Wildt let uitsluitend op techniek van het bedrijf, landbouw-onderwijs, intensieve cultuur, proefvelden etc. Maar dit alles betreft ook slechts de productie.

Jan van der Waerden's wijzigingen op de stellingen van Loke en spr. betreffen ook de techniek, en behooren dus ook niet bij 't onderwerp der stellingen.

Spr. meent dat de toegevoegde stellingen niet zijn bestreden.

De heer Tjeenk Willink vraagt aan den heer De Boer, ter nadere opheldering van de stelling V, hoe deze denkt over de bevordering van het kleinbezit.

Of hij ook van coöperatie op landbouw-gebied iets verwacht, en of hij niet denkt dat er ter verbetering van het pachtcontract iets kan worden gedaan, in den zelfden geest als geschiedde toen men besloot de „tienden" afkoopbaar te stellen. Hij wil van den heer De Boer gaarne vernemen in welke richting (met 't oog op stelling V) deze de ontwikkeling der grondbezitsvormen wil ontwikkelen.

Th. v. d. Waerden gaat den boer op terwijl hij vindt dat zijn oude oom (hier de heer De Boer) blijft doorstuderen. Hij heeft opgemerkt dat de radicalen alleen in kleine dingen iets willen. Anders gaan zij op hol (zooals minister Goeman Borgesius zeide.)

De socialisten maken geen maatschappij maar zij zien de tendenz naar hun maatschappij en bevorderen dus de evolutie in dien zin.

De Boer wil wel geen klassenstrijd, maar hij spreekt er toch telkens over. Spreker vindt dit wel zowat hetzelfde als vader, die zegt „lief kind" en moeder die meer van „Mietje" spreekt. Volgens hem ligt de bevordering van klein grondbezit nu in den groei der maatschappij.

De machtigste productie is tegenwoordig volgens soc. dem. de massa productie. De gemeente nu zal deze massa productie moeten weren. Men zou nu wel kunnen zeggen dat de gemeente niet is de bevoegde autoriteit; maar dit maakt dat de arbeiders zich wel van de politieke macht zullen trachten meester te maken om de bevoegde autoriteit te vormen.

Van Hennekeler heeft getracht questies duidelijk in vragen te stellen, hij heeft echter geen medewerking gevonden. Verder releveert hij dat de boerenstand niet te rijmen valt met een zekere mate van ontwikkeling.

Overigens zou hij het vraagstuk gaarne buiten de partijen zien.

Van der Tak opponeert nog. Hij wil staatszorg in den zin van menschen die goed hun vak verstaan ten goede komend. Hij gelooft dat een goede ontwikkeling der landarbeiders vooruitgang kan brengen.

Loke: Van Hennekeler zou 't veel mooier vinden als de wereld wat meer samenwerkte. Hij wijst er op dat 't anders is. Verder zouden volgens hem de verstandigen moeten kiezen; ook dit is niet zoo, vooral niet in de bezittende klasse. Van Nispen heeft vroeger gezegd: „zekere mate van ontwikkeling is niet voldoende om kiezer te zijn; maar ook moet men hebben zekere belangen."

Van der Tak weet volgens spreker niet dat hij zijn eigen klasse voorstaat, maar hij heeft werkelijk niet anders dan de belangen van zijn eigen klasse behartigd.

Spreker wil nog even de menschen opwekken om lid te worden van het comité voor algemeen kiesrecht.

Dupliek.

De Boer wil kort zijn. Hij gaat met de wijzigingen van Albarda mede.

Over stelling V is de vraag gesteld door Tjeenk Willink of De Boer voor klein grondbezit is. Spreker is alleen voor een goeden agrarischen toestand, wil zoo gunstig mogelijk

werken met de economische actie, bijv. zoodanig dat men leeglopende arbeiders werk kan geven.

Hij weet niet of de groote of kleine productie voor de toekomst noodig zal blijken. Hij vindt o. a. wel dat een boer welke voor zichzelf werkt beter is dan een die het werk door knechten laat verrichten. Ook ziet spreker niet op tegen het onteigenen van grond, maar gelooft dat dat toch niet gaat in de naaste toekomst.

Overigens wil Spr. de boeren zelf de kwestie van groot of klein grondbezit laten uitvechten; maar hij wil ze alleen van den vijand, waarvan zij zich niet kunnen bevrijden, het groot kapitaal, verlossen.

Al geeft men onder de tegenwoordige omstandigheden morgen den grond aan de boeren om hem onderling te verdeelen, dan is over 5 jaar de boerenstand toch weer er onder.

Hij gaat niet met Moltzer mede:

De boeren gaan steeds minder grond bezitten steeds meer komt het aan het groot kapitaal.

De Sociaaldemokraten willen altijd groote middelen tegen groote kwalen. Spreker gelooft niet dat altijd groote kwalen het best worden bestreden door groote middelen.

Th. v. d. Waerden heeft de conclusie getrokken dat de massaproductie steeds meer toeneemt. Spr. is het hiermede eens.

Met de opvatting van Van Hennekeler dat opportunistisch iets verdachts zou beteekenen is Spr. het niet eens.

Verder is hem inlichting gevraagd omtrent Agrariërs. Spr. zou dit liefst als volgt definieeren.

Een Agrariër is een liberaal van 't régime 1848, die als het zijn eigenbelang geldt van Staatszorg niet afkeerig is.

Een Agrariër slaapt nooit als hij zijn belangen kan behartigen en iets uit de Staatskas in zijn eigen zak kan overbrengen. Spr. licht dit met voorbeelden toe.

Over 't algemeen kan Spreker 't niet erg best met Agrariërs vinden. De heer v. d. Tak staat nog steeds op zijn standpunt van de credietverenigingen.

Spr. gelooft ook wel aan 't nut van credietverenigingen. Maar zij vermogen niet genoeg.

Van de boerenbonden voorziet Spreker in den eersten tijd niet veel goeds. Alleen een sterke invloed der geestelijkheid. Toch zal men misschien nog wel eens merken dat ook dat mes aan de rugzijde nog wel wil snijden.

De President heeft nu een duren plicht te vervullen. Hij moet Spr. n.l. bedanken voor zijn komst hier en spreekt de hoop uit dat misschien een der aanwezigen later de heer De Boer zal helpen met zijn hervormingen.

Berichten en mededeelingen.

Nogmaals vraag ik hier namens de Redactie van den Almanak voor 1900 dringend om mengelwerk en varia. Het is van het hoogste belang, dat in den 50sten Almanak van 't D. S. C. mooi en goed en veel mengelwerk zal komen. En er is nog niet veel ingezonden.

Laten we toch haast maken. Waarom zegt ieder: „de Almanak zal zeker wel niet voor Kerstmis uitkomen, hè?” Dit is een absoluut verkeerd en ongemotiveerd wantrouwen in het werken der Commissie. De eenige reden, dat de Almanak niet zoo komen op den verlangden tijd is de

ADVERTENTIEN.

BLOEMENMAGAZIJN S. BRUIGOM.

Houttuinen 4. — Telefoon 6.

Met het oog op de a. s. uitvoeringen aanbevolen voor levering van:

BOUQUETTEN, KRANSEN,
VERSIERINGEN, LOSSE BLOEMEN
ENZ.

weinig haast, die de Corpsleden met hunne inzendingen maken.

Als gij, Corpsleden, niet meewerkt, ons niet helpt, dan zal de Almanak zeker niet op tijd komen.

Helpt gij ons spoedig, tracht ge u wat te haasten, dan kan dat zeker.

D.

LEEGHWATER.

Vrijdag 17 November. De heer Grosjean over Economische Stoomproductie.

Faculteit Scheepsbouwkunde.

Afdeulingsvergadering op Vrijdag 17 Nov. om 4 uur n. m. Zaal 37.

Civiele Faculteit:

Afdeelingvergadering op Vrijdag 17 November.

Zaal 4 om 4 uur n. m.

GEARKOMSTE FEN FRISIA.

Sneuntejoan, de 18de fen Slachtmoanne:
om jelve njogenen by FREARIK TWA,
HUGO DE GROOTSTRIETTE TREI-EN-TRITTIK.

PRACTISCHE STUDIE.

Gewone vergadering op Maandag 22 November 1899, in de Loge.

Spreker: JOLLES over het Zuiderzee-vraagstuk.

Buitengewone Vergadering

op Vrijdag 24 November 1899, te 7 uur in Zaal 4 P. S.

S. D. P. C.

Donderdag 23 November en volgende Donderdagen, zal de heer F. v. d. Goes, privatdocent te Amsterdam, in een viertal lezingen de Marxistische grondbeginselen uiteenzetten. Deze serie zal een kort, zakelijk overzicht geven van de grondslagen van het moderne Socialisme. Ieder die belang stelt in de ontwikkeling van onze maatschappij en zich een zelfstandig oordeel wil vormen omtrent de meest ingrijpende gebeurtenissen om ons heen, raden wij ten zeerste deze lezingen aan.

Moge het voor velen een aansporing zijn, van een en ander een nadere studie te maken. Niets geeft ons zoo'n kalme, opgewekte vastberadenheid, als een helder inzicht in wat om ons voorvalt. Onze bibliotheek kan hiertoe de noodige bronnen verschaffen.

Wij herinneren er aan dat kaarten voor alle dezen winter te houden lezingen, verkrijgbaar zijn gesteld à f 2,50, terwijl bovendien iedere lezing afzonderlijk toegankelijk is voor f 0,50. Met het oog op de lezingen van den Heer v. d. Goes worden bovendien nog kaarten uitgegeven à f 1,— welke toegang verschaffen tot deze vier lezingen.
HET BESTUUR.

I. S. C.

INDOLOGISCHE VEREENIGING.

Vrijdag 24 November. Lezing door Mej. Cambier van Nooten over een literair onderwerp.

Kaarten zijn ad. libitum verkrijgbaar bij het Bestuur.

Het Bestuur is dagelijks tot 3 uur te spreken aan de Indische Instelling.

C. W.

Blijven liggen voor 't volgend nummer Overzicht der Studentenweekbladen.

Boekhandel J. WALTMAN Jr.,

VOORHANDEN:

COUPERUS.	Fidessa, ing. f 1,75, geb. f 2,50.
"	Psyche, 4 ^o uitgave met een tekening van J. Toorop, ing. f 3,50, geb. f 4,50.
	Een Pic-Nic in proza, 2e druk, ing. f 2,25, geb. f 2,75.
EMANTS.	Op Zee, ing. f 2,90.
"	Vijftig, ing. f 2,50.
KLIKSPAAN.	Studentenleven, geïll. door J. BRAAKEN-SIEK, geb. f 10,—.
VAN DEYSSSEL.	Verzamelde Opstellen I, 2e druk, ing. f 2,40, geb. f 2,90.
"	Een liefde, 2e druk, ing. f 2,90, geb. f 3,50.
HENRI BOREL.	Het jongetje, 2e druk, ing. f 1,90, geb. f 2,40.
J. H. SPEENHOFF.	De zeven moordenaars f 2,25.
H. C. WELLS.	De strijd der Werelden, geb. f 2,50.

Boekhandel J. WALTMAN Jr.,
BINNENWATERSLOOT.
A. W. Faber's „SIBERIA” Potlooden
in 14 nummers.
Prijs per stuk 20 Cent

Briefkaarten met Stadsgezichten
in 39 soorten
à twee cents per stuk.
Uitgave van J. WALTMAN Jr., Delft.

TRAPPISTENBIER.
Alleenverkoop voor Delft
Café Restaurant
„HOTEL CENTRAL”.
WIJNHAVEN 7.
Het Trappisten- en Franziskanenbier
is ook op flesschen verkrijgbaar.
Gelegenheid om te DINEEREN ook bij abonnement.

AANBEVOLEN:
Overvoorde's BESCHUIT.
OUDE DELFT 80.

Verschenen bij den uitgever J. WALTMAN JR.,
Binnenwatersloot,

ANALYTISCHE MEETKUNDE
in de ruimte,
DOOR
Dr G. SCHOUTEN.
Prijs: / 2.—

LEVENSGROOT. LEVENSGROOT.
Een prachtig hulpmiddel voor studeerenden.
Het menschelijk lichaam
in levensgrootte,
beweegbare platen, aanschouwelijk uit- en inwendig voor-
gesteld. Prijs met Handleiding / 15,—.
Het geheel is prachtig in natuurlijke kleuren uitge-
voerd, vervaardigd van zwaar papyrolin, dat niet kan
scheuren. Hoogst belangrijk voor elke studeerkamer.
Uitgave E. E. KLUWER, Deventer, en in elken
Boekhandel te ontbieden.

BOEKDRUKKERIJ J. WALTMAN JR.

BINNENWATERSLOOT 33.

BEVEELT ZICH AAN VOOR HET LEVEREN VAN
VISITEKAARTJES, INVITATIEKAARTEN, PROGRAMMA'S,
BALBOEKJES, MENU'S, CONVOCATIEBILJETTEN,
DIPLOMA'S, KWITANTIEN, REGLEMENTEN, STATUTEN,
ENZ. ENZ.

RESTAURANT, Houttuinen 2, DELFT.

Teneinde aan het verlangen van vele mijner bezoekers tegemoet te komen, heb ik besloten de in mijn lokaal per glas verkrijgbare en algemeen in den smaak vallende bieren uit de wereldberoemde brouwerijen van Jos. Sedlmayer te München en van het Bürgerliches Bräuhaus te Pilsen, ook op flesschen aan huis te leveren.

Deze bieren worden door mij gebotteld met behulp der nieuwste en meest doeltreffende apparaten, zoodat ik kan garanderen dat de kwaliteit en smaak derzelve aan de hoogste eischen beantwoorden.

Behalve de in mijn lokaal verkocht wordende bieren, lever ik ook nog eenige gunstig bekende inlandsche biersoorten op flesschen aan huis en geef U onderstaande prijscourant, die ik beleeft in Uwe aandacht aanbeveel en waarop ik Uwe gewaardeerde bestellingen tegemoet zie, die prompt en nauwgezet zullen worden uitgevoerd.

Onder aanbeveling,

Hoogachtend,

Uw dw. dienaar,

Telefoon No. 166.

J. L. BUHLER.

PRIJSCOURANT.

	SPECIALE FLESSCHEN.						GEWONE FLESSCHEN.	
	per fl. van 1 L. inhoud.	per fl. van 1/2 L. inhoud.	per fl. van 1/4 L. inhoud.	bij 6/1 Liter flesschen.	bij 6/2 Liter flesschen.	bij 12/4 Liter flesschen.	per heele fl.	per halve fl.
Franziskaner Leistbräu	35 cts.	17 1/2 cts.	9 cts.	/ 2,—	/ 1,—	/ 1,—	25 cts.	12 1/2 cts.
Pilsner Urquell	35 "	17 1/2 "	9 "	" 2,—	" 1,—	" 1,—	25 "	12 1/2 "
Heineken's Gerste	—	—	—	—	—	—	12 "	6 "
Van Berekel's Lager	—	—	—	—	—	—	10 "	5 "